

PROOEMIUM

Definitio Cosmologiae. — Vox *Cosmologia* (ex graecis vocibus κόσμος, *mundus*, et λόγος, *sermo, dissertatio*) idem sibi vult ac sermo, dissertatio de mundo; scientia autem, quae tali nomine insignitur, est illa philosophiae pars, quae circa mundum versatur, et defini potest: *scientia rerum materialium, in suis supremis proprietatibus ac rationibus inspectarum.*

Declaratio definitionis. — Dicitur *scientia rerum materialium*, nam, etsi mundi nomine latius intelligatur quidquid a Deo creatum fuit, tam spiritualis, quam materialis naturae, arctius et in praesens intelligitur dumtaxat collectio rerum materialium. — Additur *in suis supremis proprietatibus ac rationibus inspectarum*, nam *Cosmologia*, utpote philosophiae pars quaedam, res materiales considerat sub respectibus admodum universalibus. Quod si ad nonnullas earum classes descendit, in supremis tamen sistit; proprietates communissimas, ideoque praestantissimas, investigat; rationes seu causas ultimas assignat; sicque, non solum discriminatur a scientiis quas *naturales* vocant, sed iisdem longe praecellit.

Divisio. — *Cosmologia* dividitur in tot partes, quot sunt genera seu classes supremae in quibus res materiales distribuuntur. Iam genera eiusmodi ad tria reducuntur: res enim materiales aut sunt corpora *non-viventia* (*mineralia* et communius *corpora*); aut sunt corpora *viventia* vita *vegetativa* (*vegetalia*); aut sunt corpora *viventia* vita *sensitiva* (*animalia*). Ergo *Cosmologia* in tres partes dividitur, quarum prima versatur circa corpora *non-viventia*, altera circa ve-

getantia, tertia denique circa *sentientia*. Cum vero omnia mundana entia ita inter se contineantur ut, quae sunt naturae superioris, praeseferant etiam perfectiones illorum, quae sunt naturae inferioris; sequitur, quidquid de corporibus non-viventibus disserimus, etiam de vegetantibus ac de sentientibus; et quidquid de vegetantibus, etiam de sentientibus intelligendum esse.

At quaeret quispiam cur in Cosmologia non tractetur etiam de ratiocinantibus, seu de hominibus, qui certe inter entia materialia suum locum tenent. Sed animadvertendum est de hominibus, quatenus habent quid commune cum naturis materialibus, satis accurate disputari in Cosmologia; nam, ex dictis, quae pertractantur in ipsa de naturis inferioribus, etiam de superioribus intelligi debent. Restat igitur ut de hominibus tractetur proprie quatenus sunt homines, scilicet quatenus habent naturam rationalem. At homines, quatenus rationales, mundum hunc materialem, qui est obiectum Cosmologiae, transcendunt, et inter naturas spirituales se collocant. Nihil mirum igitur si scientiam hominum, h. e. Anthropologiam, consideramus tamquam partem Pneumatologiae, potius quam Cosmologiae, et in illa, potius quam in ista, exponemus.

PARS PRIMA

DE CORPORIBUS NON-VIVENTIBUS.

Cum nullius rei essentiam, seu naturam, immediate attingat intellectus noster, sed eam ratiocinando deducat ex proprietatibus antea exploratis; primum tractare oportet de corporum potissimis proprietatibus, ut deinde eorum naturam assequi liceat. Sed id manifeste requirit divisionem huius primae partis Cosmologiae in duo capita, quorum, alterum contineat tractationem potissimarum corporum proprietatum, alterum vero contineat expositionem atque discussionem sententiarum philosophorum circa naturam intimam eorumdem corporum.

CAPUT I.

DE PROPRIETATIBUS CORPORUM

ARTICULUS I.

DE EXTENSIONE.

Extensio, seu quantitas dimensiva, dicitur proprietas qua corpus diffunditur in partes secundum trinam dimensionem longitudinis, latitudinis ac profunditatis.

Eius praestantia inter proprietates corporis. — Omnibus consentientibus, extensio est prima et praecipua inter proprietates corporis. Revera aliae proprietates, aut non